

Asia: VN/16955/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Poliisihallituksen lausunto Sisäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamiseksi

Sisäministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi poliisilain 5 a luvun muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan, että 5 a lukua muutettaisiin niin, että suojelupoliisin suorittamassa tiedonhankinnassa sellaisesta siviilitiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, käytettäviä tiedustelumenetelmiä voitaisiin käyttää pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa ja niitä voitaisiin kohdistaa tällaiseen tilaan.

Poliisilain 5 a lukua koskevassa esityksessä ehdotetaan seuraavaa: Lain nimenomainen kieltä käyttää tiedustelumenetelmiä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa kumottaisiin. Kielto säilytettäisiin siten, että teknistä katselua ja suunnitelmallista tarkkailua ei jatkossakaan saisi kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Rajattaisiin peitetoiminnan, valeoston ja peitellyn tiedonhankinnan käyttöä siten, että niiden käyttö olisi sallittua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa vain, jos sisäänkäynti tai oleskelu tapahtuu asuntoa käyttävän aktiivisella myötävaikutuksella. Rajattaisiin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä paikassa suoritettavien paikkatiedustelun ja teknisen kuuntelun käyttämistä siten, että niiden yleiseksi edellytykseksi lisättäisiin niiden käytön viimesijaisuus. Mahdolliseksi säädettäisiin laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen tai poisottaminen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

1 Lausunto

Poliisihallitus on tutustunut luonnokseen hallituksen esitykseksi poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamisesta. Esitys on kannatettava ja suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvän tehtävän kannalta välttämätön.

Esityksessä esitetään poliisilain muuttamista siten, että poliisilain 5 a luvun tiedustelumenetelmien kategorinen kieltä käyttää tiedustelumenetelmiä ja kohdistaa tiedustelumenetelmiä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan poistettaisiin, jatkossakaan kaikkia tiedustelumenetelmiä ei saisi kohdistaa edellä mainittuihin tiloihin. Esityksen eteneminen on riippuvainen perustuslain (HE 50/2026 vp) muuttamisesta, muutoksen voimaantulosta ja mahdollisesti tässä yhteydessä asetettavista rajoituksista.

Poliisihallituksen alaisella poliisilla ei ole siviilitiedustelun toimivaltuuksia, eikä sellaisia toimivaltuuksia poliisille olla esittämässä.

Sisäministeriön rikostiedustelun lainsäädäntöhankkeessa keskusrikospoliisille esitetään säädettäväksi rikostiedustelun toimivaltuuksista (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Nykyisellään poliisilla on käytettävissä salaisen tiedonhankinnan tiedonhankintakeinot rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi (poliisilaki 5 luku) sekä salaiset pakkokeinot rikoksen selvittämiseksi (pakkokeinolaki 10 luku). Edellä mainitut poliisin käytettävissä olevat ja keskusrikospoliisille esitettävät toimivaltuudet ovat menetelmällisesti samoja tiedonhankintakeinoja, kuin siviilitiedustelussa käytettävät tiedustelumenetelmät.

Poliisihallituksen alaisen poliisin toimivaltuudet kuitenkin eroavat merkittävästi siviilitiedustelun toimivaltuuksista käyttöperusteiden, käytön tarkoituksen ja tavoitteiden osalta. Poliisin toimivaltuudet liittyvät rikoksen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Uhkaperusteisen rikostiedustelun toimivaltuuksia on esitetty yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti vaarantavan vakavan rikollisuuden ennalta estämiseksi.

Kun poliisin toimivaltuuksissa korostuu kytkös estettävään, paljastettavaan ja selvitettävään rikokseen / rikollisuuteen, suojelupoliisin siviilitiedustelun toimivaltuuksilla hankitaan tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, ylimmän valtiojohtoon päätöksenteon tukemiseksi ja muiden viranomaisten lakisääteisiä kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä varten.

Vaikka edellä kuvatus mukaisesti poliisilla ei ole tiedustelutoimivaltuuksia, poliisilla on pitkä kokemus tiedustelumenetelmiä vastaavien salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käytöstä, tämän kokemuksen perusteella Poliisihallitus on arvioinut nyt ehdotettuja muutoksia poliisilain 5a lukuun.

Huomioiden turvallisuusympäristössä tapahtuneet pitkäaikaiset muutokset, esitetyt muutokset poliisilain 5 a lukuun ovat välttämättömiä tehokkaan siviilitiedustelun toteuttamiseksi. Kielto kohdistaa tiedustelumenetelmiä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan ja kieltä käyttää siellä tiedustelumenetelmiä, antaa kansalliselle turvallisuudelle vakavaa uhkaa aiheuttavalle toimijalle mahdollisuuden toteuttaa toimintaansa hyödyntäen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävän tilaa suojassa suojelupoliisin tiedonhankinnalta.

Lyhyt vuokraustoiminta on hämärtänyt tulkintaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävän tilan osalta, luoden viranomaiselle näyttötaakan tilan tosiasiallisesta käytöstä muuna kuin pysyväisluonteisena asumisena käytettävänä tilana. Järjestäytynyt rikollisuus käyttää edellä mainittuja tiloja laajasti esimerkiksi huumausainerikollisuudessa ja oletettavasti myös kansallista

turvallisuutta vaarantavat toimijat ovat erittäin hyvin tietoisia tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksien rajoista ja hyödyntävät näitä toimivaltuuksien aukkoja toiminnassaan.

Kielto toteuttaa peitetoimintaa ja valeostoa siviilitiedustelussa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa asettaa toimintaa toteuttavat virkamiehet paljastumisvaaraan ja toiminnan paljastuessa suoraan hengen ja terveyden vaaraan.

Poliisin rikostorjuntaan liittyvän peitetoiminnan ja valeoston näkökulmasta on todettava, että toimintaa olisi mahdotonta toteuttaa, ellei käynti pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan olisi mahdollista tilan haltijan aktiivisella myötävaikutuksella. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että edellä mainittuihin tiloihin ei peitetoiminnassa ja valeostossa erityisesti pyritä pääsemään, mutta luontevan käyttäytymisen mahdollistamiseksi ja paljastumisen estämiseksi tilaan käynti on tarvittaessa välttämätöntä. Tällaisissa tilanteissa tiedonhankinnan kohdistumisen todennäköisyys sivullisiin henkilöihin on varsin pieni, koska rikolliset toimijat pyrkivät lähtökohtaisesti salaamaan rikollisen toimintansa ja siihen liittyvät yksityiskohdat myös lähipiiriltään ja muilta rikolliseen toimintaa nähden ulkopuolisilta henkilöiltä.

2 Lopuksi

Suojelupoliisin siviilitiedustelun toimivaltuuksiin esitettävät muutokset eivät poista tarvetta säätää rikostiedustelusta (PolL 5 b ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu). Puolustusvoimat käyttää sotilastiedustelulakia ulkoisen uhan torjuntaan ja Suojelupoliisi siviilitiedustelun toimivaltuuksia kansalliseen turvallisuuden uhkien torjuntaan. Kokonaistiedustelun ja sisäisen turvallisuuden näkökulmasta Poliisihallituksen alaisella poliisilla tai millään muullakaan kansallisella toimijalla ei kuitenkaan ole toimivaltuuksia rikostiedusteluun, joilla torjuttaisiin yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaa rikollisuutta. Vakavimpien rikosuhkien osalta onkin tältä osin merkittävä aukko viranomaisten kyvyssä torjua rikollisuutta ennalta. Poliisihallitus pitää erittäin tärkeänä, että rikostiedustelua koskeva laki saadaan säädettyä.

Jatkossa koordinaation tärkeys eri tiedustelulajien ja salaisen tiedonhankinnan välillä korostuu. Rikostiedustelun keskittäminen keskusrikospoliisiin tulee edesauttamaan koordinaation toteutumista.

Sanna Heikinheimo, poliisijohtaja

Jari Yli-Pelkonen, poliisitarkastaja

Ylipelkonen Jari
Poliisihallitus